

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Ivstitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

Dubium I. Quid sit fidei habitus, & in qua potentia, & an qualemue
habitum voluntatis adiunctum habeat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

QVÆSTIO VI.

De ipso habitu fidei secundum se, eiusque subiecto remoto.

Ad S. Thomam 2. 2. q. 4. 5. 6. 7. 8. & 9.

Absoluetur hæc quæstio quinque dubitationibus. I. Quid sit fidei habitus, & in qua potentia; & an, qualemue habitum voluntatis adiunctum habeat. II. Vtrum fides sit practica; itemque vna, perfecta, infusa, & Theologica virtus; eaque tam à charitate separabilis, quam per eam veluti formam perfectibilis, ac prima virtutum. III. An, & qua ratione fides certitudine tum scientias naturales, tum alias virtutes & habitus intellectuales superet. IV. De subiecto remoto fidei; speciatim an in primo statu innocentie tum Angeli, tum homines; an etiam Christus, Propeta, & Apostoli fidem habuerint; itemque an siue in Beatis, siue in demonibus, aut hæreticis nunc reipsa fides existat. V. An, & qua certitudine quisque in seipso fidei presentiam agnoscere possit: & quanam sint eius effectus: deque intellectus & scientia fidei affinis donis.

DVBIUM I.

Quid sit fidei habitus; & in qua potentia; & an, qualemue habitum voluntatis adiunctum habeat.

S. Thomas 2. 2. q. 4. 2. 1. & 2.

1 Postquam hætenus ea, quæ tam actibus, quam habitui fidei communia sunt, pertractauimus; sequitur, vt distincte ac seorsim, tum de habitu, tum de actibus fidei agamus: quorum considerationem etsi Sanctus Thomas habitui fidei anteposuerit, nos tamen postponendum existimauimus; non solum quia habitus in genere causæ efficiētis prior est actibus, sed etiam quia ab eius cognitione ipsa etiam cognitio actuum fidei non parum dependet.

2 Quod vero ad præsentem dubitationem attinet; Quæritur primo cum S. Thoma hic citat. quæst. 4. art. 1. Vtrum hæc sit competens habitus fidei definitio, quæ ei ab Apostolo tribuitur. Heb. 11. v. 1. *Fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* Et respondetur breuiter affirmatiue cum S. Thoma ibidem, & cum Magistro aliisque Theologis in 3. dist. 23. Probat, tum auctoritate Apostoli ibidem, qui ex inflituito verba ita conformauit, quasi fidei naturam expositurus: tum ex comuni sensu SS. Patrū, speciatim Hieronymi in c. 5. epist. ad Galat. Augustini l. 2. de peccatorum meritis & remissione ca. 21. & Bernardi epist. 190. qui eodem modo Apostolum intellexerunt.

Quibus accedit ratio ex re ipsa, & sensu eius definitionis petita. Dicitur enim fides *substantia sperandarum rerum*; siue quia res illæ, quæ sperantur, per fidei habitum, & cognitionem in nobis quodammodo subsistunt, eo modo quo omne cognitum est in cognoscente: siue quia fides est fundamentum, & quasi basis subfians toti

ædificio spirituali, quod spe & charitate cælum versus erigitur, vt Scholastici cum Magistro loco citat. dixerunt; seu quod idem fere est, iuxta Sanctum Thomam hic cit. art. 1. quia est prima inchoatio rerum sperandarum, virtute quodammodo, ac per modum fundamenti continens omnes res sperandas: quo ipso simul etiam est substantia seu fundamentum ipsorum sperantium, vt loc. cit. & alibi legit Augustinus.

Quamuis autem etiam multa alia, quæ non sperantur, vt Incarnatio facta, pœnæ inferni, per fidem in nobis intelligibiliter subsistant; quia tamen res speratæ sunt obiecta fidei, tum magis principalia, tum magis etiam afficientia animi hominis, idcirco earum potius, quam aliarum mentionem fecit Apostolus; sub his interim primarijs obiectis etiam cætera comprehendens.

Deinde vero dicitur fides, *argumentum*; seu *conuictio*, (græce *ελεγχος*) rerum non apparentium, quia per modum argumenti facit firmiter assentiri, rebus non apparentibus, hoc est, obscure reuelatis: quibus proinde, duabus partibus definitionis, fides ab omnibus alijs habitibus, siue actibus intellectus distinguitur, vt docet S. Thomas hic citat. art. 1. *Per hoc enim, inquit, quod dicitur argumentum, distinguitur fides ab opinione, suspitione, & dubitatione, per quæ non est adhesio intellectus firmæ ad aliquid. Per hoc autem, quod dicitur, Non apparentium, distinguitur fides à scientia & intellectu, per quæ aliquid sit apprensus, (siue euidens.) Per hoc autem quod dicitur, substantia*

esperandarum rerum, distinguitur virtus fidei à fide communitè sumpta, quæ non ordinatur ad beatitudinem speratam.

4 Et confirmatur eadem doctrina, quia vt recte ait S. Thomas ibidem, alia definitiones, quæcunque de fide dantur, explanationes sunt huius, quam Apostolus ponit (& cum ea optime consentiunt.) Quod enim dicit Augustinus tract. 40. in Ioannem, & lib. 2. quæst. Evangelic. q. 39. Fides est virtus, qua creduntur, quæ non videntur: & quod dicit Damascenus lib. 4. fidei cap. 22. Fides est non inquisitivus assensus: & alij (Hugo Victorinus lib. 1. de sacram. part. 10. cap. 1.) dicunt, quod fides est certitudo animi quædam de absentibus, supra opinionem, & infra scientiam, idem est ei, quod Apostolus dicit, argumentum non apparentium. Et si reuera definitiones istæ non tam sint descriptiones propriæ fidei theologicæ, quam communes etiam fidei acquisitæ & humanæ.

Optime vero cum ea Apostoli definitione, convenit illa S. Dionysij cap. 7. de divin. nomin. Fides est manens credentium fundamentum, collocans eos in veritate, & in ipsis veritatem ostendens. Hoc enim inquit S. Thomas loc. cit. idem est ei, quod dicitur substantia rerum sperandarum. Planius tamen dici potest, Habitus certus & ineuidens, quo firmiter assentimur rebus diuinitus reuelatis, scilicet propter ipsam reuelationem diuinam, tanquam rationem formalem assentiendi, vt dictum q. 1. dub. 3.

5 Et si vero ea Apostoli definitio possit accommodari etiam actui fidei, vt facile consideranti patebit, & S. Thomas hic cit. quæst. 4. a. 1. indicat, optime tamen convenit habitui; cui ideo ex mente Theologorum, ac eiusdem S. Thomæ, imprimis accommodatur: idque rursum vel vt sit definitio accidentalitatis, vt dixerunt Alensis 3. part. q. 78. memb. 5. art. 2. & Albertus in 3. dist. 23. a. 18. si nimirum partes illæ definitionis explicentur, per modum actus secundi, vt significant effectum habitus fidei, cui accidit, quod per eum res sperandæ actualiter in nobis subsistant, & res obsequæ actualiter cognoscantur: siue etiam vt sit essentialitatis, vt docent S. Thomas hic, Bonaventura, Richardus, & alij in 3. dist. 23. si nimirum voces illæ accipiantur aptitudinaliter, aut etiam per modum finis; vt sensus sit, fidem esse habitum, qui ex sua natura aptus est efficere, & assensum firmum de rebus obscuris, & vt res sperandæ in nobis quodammodo subsistant: ita vt fidei habitus ad eiusmodi actus veluti finem ordinetur, quod multis etiam alijs definitionibus Philosophorum commune est.

6 Ex quibus colligitur primo, temere Erasmmum in eum locum Apostoli dixisse, fidem ab Apostolo ibidem non definitam, sed tantum fuisse laudatam: quod pluribus refellit Bellarminus lib. 1. de iustific. cap. 5.

Colligitur secundo, falso huius temporis Sectarios docere, per fidem ab Apostolo hic definitam intelligi fiduciam. Qui error inde euidenter refutatur, quod Apostolus eiusdem fidei actum ibidem fusius explanans, apertissime significat, eum esse assensum intellectus, non fiduciam voluntatis. Vt cum ait I. vers. 3. Fide intelligimus

aperta esse secula verbo Dei, vt ex invisibilibus visibilia fierent. II. Fide (vtique non fiducia) Noe metuens aperuit arcam in salutem domus suæ. III. v. 6. De eadem fide dicitur: Credere oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit. Vt plane non nisi vanissimæ confidentiæ plenus sit quisquis fiduciam somniat, quam intellectionem & credulitatem vocauit Apostolus.

7 Secundo queritur, vtrum fides quidem ipsa sit in intellectu, nihilominus tamen etiam in voluntate requirat habitum. De qua re sequentes assertiones ex mente S. Thomæ cit. q. 4. a. 2. & veriore Theologorum sententia statuimus.

8 ASSERTIO I. Fidei habitus formaliter & subiectiue est in intellectu. Ita S. Thomas cit. a. 2. alijque Theologi omnes in 3. dist. 23. quidquid Nouatores paulo antea refutati in contrarium dixerint. Ratio sumitur ex dictis; quia actus & habitus sunt in eodẽ subiecto: actus autẽ fidei, qui est, intelligere, credere, &c. vt ex Apostolo cit. Heb. 11. probauimus, est in intellectu: Ergo, &c.

9 ASSERTIO II. Ad credendum tamen requiritur positua quædam motio voluntatis, neque sufficit non contradicere. Ita contra Scotum in 3. dist. 25. quæst. 2. & Henricum Gandauensem quodlib. 5. q. 21. ex communi docent S. Thomas hic q. 4. a. 2. Caietanus 1. 2. q. 65. art. 4. & Albertinus tom. 1. princ. 3. Corollar. 5. num. 10. Et videtur certa sententia, tum ex scriptura & Patribus q. 2. dub. 1. relatis, qui docent, fidei actum necessario esse voluntarium & liberum, & à voluntate pendentem. Clarum est illud Concilij Arausiacani Can. 5. vbi dicitur, initium fidei esse ipsum credulitatis affectum. Idem colligitur ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 5. & 6.

Ratio, quæ etiam de fide acquisita procedit, est; quia intellectus per obiectum fidei, vt pote, ineuidens, non satis determinatur ad assentiendum; ergo necesse est aliunde determinari: neque vero determinatur à se, quia intellectus ex communi sententia per se non est potentia formaliter libera: Ergo à voluntate.

Et licet forte ad fidei humanæ assensum sufficere posset illa motio voluntatis, qua intellectus semel fuit applicatus ad audiendam testificationem, animo & voluntate credendi, quod visum fuerit verosimilius; hic tamẽ requiritur, vt post factam etiam propositionem denuo eliciatur voluntas credendi, cū volitio propositionem antecedens non videatur ita constas & efficax, multo min⁹ supernaturalis esse potuisse, sicut ad firmiter & supernaturaliter credendum opus est.

10 ASSERTIO III. Quare præter habitum fidei in intellectu situm, datur etiam in voluntate aliquis habitus inclinans voluntatem ad acceptandam fidem. Ita S. Thomas cit. q. 4. a. 2. eademque videtur communior Theologorum sententia in 3. dist. 23. etsi contrarium dixerint Scotus in 3. dist. 25. q. 2. Henricus quodlib. 5. q. 21. & Valquez 1. 2. tom. 1. disp. 87. c. 1. nu. 1. rati, nullum habitum in voluntate requiri; cuius sententiæ fundamentum assertionem præcedenti refutatum est. Vnde etiam sumitur ratio: quia actus fidei est voluntarius & liber, etiã quoad specificationem,

ac proinde non procedit ab intellectu, nisi mediante quodam impulsu seu inclinatione voluntatis: Ergo necesse est etiã in voluntate habitum constitui, à quo illa voluntas credendi procedat: iuxta commune fundamentum de constituendis virtutum habitibus, vbi specialis est difficultas & honestas.

Neq; verum est, quod dicit Henricus loc. cit. intellectum satis determinari ad assensum ab ipso habitu fidei: quia habitus intellectus non determinat ad assensum ultra vires obiecti, seu supplendo defectum obiecti; sed eo supposito, solum facilitat seu vim confert ad eliciendum actum.

ASSERTIO IV. Habitus ille voluntatis, non minus quam ipse habitus fidei, supernaturalis est etiã intrinsece, ac quoad substantiã. Posterior pars assertionis de habitu fidei, communis nunc Doctorũ sententia, cum S. Thoma hic q. 6. a. 2. speciatim Richardi in 3. dist. 23. art. 7. q. 2. Medinae 1. 2. q. 62. a. 2. Gregorij de Valentia q. 6. pun. 1. idemque fufe probat Albertinus tomo 1. princip. 3. corall. 5. num. 4. contra Scotum, Durandum, Ockamum, Gabrielem, Paludanum in 3. d. 23. & Caietanum 1. 2. q. 109. & 2. 2. q. 181. a. 2. qui docent, actum fidei esse tantum supernaturalem quoad modum, naturalem autem quoad substantiam. Quo modo fere etiam loquitur S. Thomas infra q. 172. a. 3. Sed is per substantiam actus intelligit communem rationem ex obiecto materiali desumptam, vt ex communi dictum tom. 2. disp. 3. dub. 2. & d. 6. q. 1. dub. 2. & q. 3. dub. 1. In quem sensum etiam Scotum, Durandum, Gabrielem interpretatur Gregorius de Valentia q. 6. pun. 1. Ratio à priori est: quia habitus intellectus potissimum specificatur ab obiecto formali Quo: hoc autem in fide plane supernaturale est, scilicet reuelatio Dei obscura, ex quaest. 1. dub. 3. Ratio à posteriori est: quia ad ipsum fidei actum, etiam quoad substantiam, requiritur adiutorium gratiæ, vt diximus cit. tom. 2. disp. 6. q. 3. dub. 1.

12 Priorem partem assertionis ex comuni sententia eorũ, qui eiusmodi habitum in voluntate admittunt, docent Gregorius de Valentia hic q. 1. pun. 4. & Albertinus loc. cit. num. 9. Ratio est: Nam & huius habitus obiectum non solum materiale, quod est ipse actus fidei, sed etiam formale, quod est ipsum credere, quatenus necessarium est ad vitam æternam, ipsaque adeo reuelatione diuina formaliter nititur, est supernaturale. Accedit, quod etiã ad ipsum velle credere, non minus quã ad credere, auxiliũ gratiæ requiritur, ex Concilio Arausicano loc. cit. & dictis cit. disp. 6. q. 3. dub. 1.

13 Aliter se res habet cum iudicio illo præiudicij & antecedente assensum fidei; seu speculatiuo, quo generatim cognoscitur credibilitas fidei ex humanis motiuis, quod ad Ethicum pertinet: seu pratico, quo iudico hic & nunc, esse credendũ, seu absolute bonum & expetibile credere; quod ad prudentiam pertinet: cum neutrum iudicium habeat obiectum formale supernaturale. Primum enim solum versatur circa euidentiã credibilitatis, quæ naturaliter est cognoscibilis, & immediate nititur humanis motiuis.

14 Alterum vero nititur eo ipso iudicio, de euidentiã credibilitatis, tanquam ratione assentiendi; propter hanc enim intellectus iudicat, bonum esse, hic & nunc velle credere fide diuina.

Quia tamen hoc ipsum iudicium practicum cum efficax est, mediante simul motione voluntatis, mouet intellectum speculatiuum ad assentiendum veritati reuelatã, multo altiori assensu, quam sit vel assensus motiuorum, vel assensus de euidentiã credibilitatis, ideo nec hoc quidem iudicium potest haberi sine auxilio gratiæ; eãq; de causa etiam dici potest supernaturale quoad modum, vt pluribus persequitur Albertinus loc. cit. num. 7.

15 Dices. Omnem actum voluntatis supernaturalem quoad substantiam, præcedere debet intellectu actus eidem proportionatus, ac proinde etiam supernaturalis quoad substantiam. Ergo aut voluntas credendi supernaturalis non est quoad substantiam; aut iudicium quoque illud practicum de credendo, itidem quoad substantiam supernaturale, esse debet.

Respondetur, negando consequentiam. Quia voluntas credendi non nititur formaliter ac immediate illo iudicio practico, quod solum velut conditio est, sine qua voluntas se non potest applicare ad volitionem actus credendi: sed nititur alio quodam iudicio practico, habente pro ratione formali assentiendi immediate ipsam auctoritatem diuinam. Atque hæc est ipsa gratia, præueniens, & illuminatio ac inspiratio diuina; quam Deus operatur in nobis sine nobis; vtique etiam quoad substantiam supernaturalem, vt post Vegam l. 6. in Tridentinum c. 8. & Ferrariensem 3. contr. gent. c. 40. declarat Albertinus loc. cit. num. 7.

Et confirmatur hæc doctrina. Quia cum ipsum velle credere sit initium omnis fidei, impossibile est, vt procedat ab actu fidei, aut alterius habitus supernaturalis, qui sit natura posterior fidei; quales sunt omnes alij habitus intellectiui supernaturales, vt sunt prudentia infusa, donum sapientiæ, scientiæ, consilij. &c. Ergo iudicium quidem deliberata, quæ actum credendi præcedunt, non possunt esse supernaturalia quoad substantiam.

Fateor tamen, vel ob hoc ipsum argumentum non improbabiler dici posse, voluntatem illam credendi fidei præuiam, solum esse supernaturalem quoad modum: quando præsertim, seclusã fide certum non est, absolute possibilem esse fidem supernaturalem, sed solummodo conandum esse, vt eliciatur fides supernaturalis, vt dictum quaestio. 2. dub. 2. ad obiectionem.

16 **ASSERTIO V.** Habitus ille in voluntate situs, à charitate, religione, obedientia, studiofite, cæterisque virtutibus distinctus est. De hac re varie loquuntur Doctores, ac speciatim ipse etiam S. Thomas. Nam primo hic quaestio. 4. art. 2. ad 2. & art. 3. ad 3. & a. 7. ad 3. significat S. Thomas, esse obedientiam. Sed certum est, S.

Thomam

Thomam obedientiam eo loco non accepisse pro speciali virtute; sed generatim, prout includitur in omni virtute inclinante hominem saltem materialiter ad obtemperandum Deo, ut patet ex eodem artic. 7. Cum autem voluntas illa credendi habeat per se proprium & distinctum obiectum, assignandus est aliquis specialis habitus, à quo per se & immediate procedat, ut etiam supponit S. Thomas hic a. 2.

17 Secundo idem S. Thomas hic quæst. 4. art. 3. hunc habitum indicat esse charitatem, ut notat etiam Caietanus hic art. 2. Sed hoc intelligit S. Thomas, solum quoad actus fidei in ratione virtutis Christianæ vnde quaque perfectos & meritorios vitæ æternæ, ut patet ex eodem art. 7. ad 5. Interim vero quia etiam ad alios actus fidei, quamvis à charitate non procedentes, motio voluntatis prærequisita habitum postulat, à quo connaturaliter eliciatur, ideo alius quidam habitus assignandus est, ad quem per se ac vniuersim hic actus pertineat.

18 Vnde tertio Gregorius de Valentia hic quæst. 1. punct. 4. sub initium dicit esse virtutem studiositatis, quæ moderatur appetitum sciendi. Et addit, id muneris in primis pertinere ad studiositatem, prout est virtus moralis non solum acquisita, sed etiam infusa. Verum non satisfacit. Nam primo ad studiositatem non pertinet intellectum determinare ad assentiendum, sed impellere & applicare potentias ad studium moderatum sciendi, iuxta S. Thomam infra q. 166. Deinde ex sententia eiusdem Gregorij de Valentia, & communi aliorum Doctorum, quam nos etiam tom. 2. disp. 3. q. 5. dub. 2. sequuti sumus, omnes virtutes morales infusæ per peccatum mortale cum gratia iustificante amittuntur. Cum igitur studiositas, ut est virtus moralis acquisita, ad supernaturalem affectum credendi non sufficiat, quod recte supponit Valentia loc. cit. non poterit etiam vniuersim sufficere infusa, utpote, qua carent peccatores, nihilominus ad credendum habiles. Eademque de causa non potest etiam habitus ille voluntatis esse religio, ut alij nonnulli dixerunt.

19 Quocirca dicendum videtur cum Suariorum 3. part. tomo 1. quæst. 7. artic. 3. & de religione tomo 1. cap. 5. num. 2. istum habitum voluntatis à charitate, religione, studiositate, cæterisque virtutibus distinctum esse, ut in assertione dictum, cum habeant distinctum obiectum formale, videlicet ipsam per se bonitatem supernaturalem actus fidei, quam ut sic nullus alius voluntatis habitus respicit.

Quamvis autem idem habitus physice distinguatur ab habitu fidei, moraliter tamen vnum quid cum eodem censetur, ob subordinatorem, quam ad illum habet; sicut & ipsi actus, vtriusque habitus inter se, ob subordinatorem, quæ inter eos cernitur, ut recte notauit Suarez lib. 2. de relig. cap. 3. nu. 2. Quare etiam 1. Corinth. 13. vers. 13. *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc, & alibi sub nomine fidei vterque habitus comprehenditur, & vterque simul suo modo est fundamentum salutis:*

quamvis si inter se conferantur, prior sit habitus ille voluntatis, utpote cuius est actus ille, qui in Concilijs, præsertim Arausiano loc. cit. vocatur initium fidei, seu pia affectio voluntatis ad credendum.

DUBIVM II.

Utrum fides sit practica, itemque una, perfecta, infusa, & Theologica virtus; eaque tam à charitate separabilis, quam per eam veluti formam perfectibilis.

Sanctus Thomas 2. 2. q. 4. a. 2. 3. 4. 5. 6. 7. & quæst. 6. a. 1. & 2.

20 Spectat hæc dubitatio tum ad habitus fidei quædam attributa ac proprietates; tum ad proximum eius genus, quod dubio præcedenti nondum satis explicatum est, cognoscendum. De qua re, iuxta ordinem quæstorum in dubitatione propositum, sequentes assertiones statuimus.

21 **ASSERTIO I.** Habitus quidem ipsius fidei simpliciter & absolute loquendo, est speculativus, secundum aliquas tamen veritates etiã formaliter practicus: habitus autem ille in voluntate situs, fideique respondens, simpliciter & absolute est practicus. Primam partem tradunt omnes illi, qui habitum etiam Theologiæ simpliciter speculativum, & secundum quid practicum esse tradunt, uti nos etiam docuimus tom. 1. disp. 1. q. 4. dub. 3. Siquidem omnes fatentur, eandem quoad hoc esse rationem fidei Catholice, vtriusque enim obiectum attributionis, nimirum Deus, est speculabile tantum; tamen simul vterque habitus versetur circa veritates etiam quasdam practicas; ut cum de actionum humanarum bonitate, malitia, ac præceptorum omnis generis obligatione agitur: neque repugnat, eundem habitum, secundum diuersos assensus simul formaliter esse speculativum & practicum; quando hæc per se non sunt differentiæ essentialis habitus, ut ibidem diximus.

22 Eadem est mens S. Thomæ hic q. 4. a. 2. ad 3. ubi ait, fidem esse in intellectu speculativum sicut in subiecto, attamen simul etiam per dilectionem operari: sicut etiam intellectus speculativus extensione fit practicus, iuxta Aristotelem 3. de anima text. 29. & 49. Paulo aliter sentiunt Caietanus, & Aragonius hic q. 4. a. 2. & Gregorius de Valentia q. 4. punct. 2. qui docent, habitum fidei solum eminenter esse practicum simul & speculativum, quod etiam indicat Suarez tom. 1. de Relig. lib. 1. cap. 2. num. 2. De qua re plura loc. cit.

Secunda pars assertionis videtur extra controuersiam esse; & ex eo patet, quod habitus ille voluntatis est virtus quædam moralis, quæ versatur circa praxim, seu actionem liberam, prout bene vel male, fieri potest.